

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาและสร้างแนวทางการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปเป็นความรู้เพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีเนื้อหาที่สำคัญตามรายละเอียดนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 1.1 แนวคิดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 1.2 ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 1.3 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 1.4 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
3. การดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.1 แนวคิดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สมมติฐานหรือแนวคิดพื้นฐานบางประการของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูว่าควรตั้งอยู่บนรากฐาน 3 ประการ (ปทีป เมธาคณวุฒิกุล, 2530: 98-101) คือ

1. การทดสอบทฤษฎีในสภาพการณ์จริง ประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามาก มีการประสานกันระหว่างทฤษฎีและสภาพการณ์จริงและนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้นานและช่วยให้แต่ละคนมีสมรรถภาพสูงขึ้น ผู้เรียนระดับอุดมศึกษามีธรรมชาติของความเป็นผู้ใหญ่เขาต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่มีความจริง (Relevance) มีความหมาย (Meaningfulness) และนำไปปฏิบัติได้ เขาต้องการเรียนรู้สภาพปัญหาที่แท้จริงโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ที่พึงปรารถนา

2. การสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นไปตามความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคนในด้านความต้องการ ความสนใจและความสามารถโดยกำหนดสมรรถภาพขั้นต่ำสุด และเปิดโอกาสให้นิสิตแสดงสมรรถภาพเหล่านั้นได้ในเวลาที่เหมาะสมและตามความต้องการของแต่ละคน

3. การพัฒนาตนเอง เมื่อนิสิตมีโอกาสที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เขาเหล่านั้นจะเริ่มคิดถึงตนเองในด้านที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแนวทางของตนเองก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพนั้นๆ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการผลิตครูที่กล่าวได้ว่า ไม่มีประสบการณ์ใดหรือวิชาใดที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นครูที่ดีได้ เนื่องจาก การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง และได้พัฒนาทักษะการสอนของตน ตลอดจนได้ฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเป็นการเสริมสร้างคุณภาพให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สำเร็จการศึกษามีสมรรถภาพอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) สมรรถภาพทางด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาในวิชาชีพ และรู้อื่นๆ 2) สมรรถภาพทางด้านเทคนิควิธี ได้แก่ งานสอน งานธุรการ งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานพัฒนาตน งานพัฒนาสังคม และ 3) สมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะ (กรมการฝึกหัดครู, 2531) ได้มีผู้ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้พอสรุปได้ดังนี้

1.2 ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สมบัติ คชสิทธิ์ (2534: 94) ได้สรุปความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ว่า เป็นการจัดให้นิสิตฝึกปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการผลิตครู ซึ่งเปิดโอกาสให้นิสิตได้นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง และได้พัฒนาทักษะการสอนของตน ตลอดจนได้ฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

เสาวรส ภูภากรณ์ (2543: 34) ได้สรุปความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง การฝึกสอนของนิสิตครูซึ่งจะเป็นกิจกรรมหลักของนิสิตทุกคนที่จะได้ฝึกทักษะต่างๆศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและวิธีแก้ไขโดยมีอาจารย์นิเทศก์ ฝ่ายสถาบัน และอาจารย์นิเทศก์ ฝ่ายโรงเรียนให้ความช่วยเหลือแนะนำ เพื่อให้ นิสิตได้นำทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียนไปปฏิบัติจริง ตลอดจนได้เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเองสำหรับการเตรียมตัวเพื่อเป็นครูต่อไป

กมลวรรณ ตั้งเจริญบำรุงสุข (2545: 30) ได้สรุปความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นประสบการณ์ตรง ที่สถาบันผลิตครูจัดให้นิสิตครู ได้ออกฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงและเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตได้ใช้ความรู้ที่ตนได้ศึกษามาแล้วทั้งหมด นำมาใช้ในอันที่จะทดสอบความสามารถแห่งตน ไม่เพียงแต่ด้านงานสอนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุม

คลุมภาระงานทั้งหมดของงานในหน้าที่ครู เพื่อให้เกิดความพร้อมจะเป็นครูให้มากที่สุดและทำหน้าที่ครูอย่างแท้จริง

บุญชูธรรม์ เต็มชัย (2546: 10) ได้สรุปความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการและมวลงประสบการณ์ที่สถาบันผลิตครูจัดให้แก่บัณฑิตในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ได้นำความรู้ ความสามารถ ทักษะต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมจากภาระลงมือปฏิบัติ และเกิดประสบการณ์ตรงในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์ที่เป็นจริงเสมือนเป็นครูประจำการซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติวิชาชีพต่อไปในอนาคต

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง การจัดประสบการณ์ตรงให้กับบัณฑิตได้มีการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ปฏิบัติภารกิจเสมือนครูประจำการทุกอย่าง และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีที่ศึกษามาและนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งถือว่าการให้ความรู้โดยผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนี้จะเป็นการฝึกหัดทางปฏิบัติจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูได้ดี เกิดทักษะ เกิดความมั่นใจที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งถือว่าการให้ความรู้โดยผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนี้จะเป็นการฝึกหัดทางปฏิบัติจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูดี เกิดทักษะ เกิดความมั่นใจที่จะนำไปสู่ความศรัทธาในอาชีพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครูในที่สุด

1.3 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ในการสร้างครูดีให้แก่สังคม สถาบันฝึกหัดครูควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน ซึ่งควรพิจารณาในหัวเรื่องสำคัญ ได้แก่ วิชาชีพพื้นฐานทั่วไป เนื้อหาวิชาชีพครู วิชาเตรียมประสบการณ์ และวิชาฝึกสอน ในการเตรียมประสบการณ์ควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเชิงความรู้ก่อนเป็นความรู้ที่เหมาะสมกับงาน จากนั้นจึงจัดให้มีประสบการณ์ทั้งสถานการณ์จำลองและประสบการณ์ตรงจากการศึกษา สังเกตและมีส่วนร่วมในโรงเรียนภายใต้การดูแลแนะนำของอาจารย์โดยเน้นความเข้าใจพื้นฐานและวิธีการที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคตเป็นสำคัญ รวมถึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมความเป็นไปได้ในแต่ละองค์กร ฉะนั้นการฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงถือเป็นงานสำคัญ จุดเน้นจะต้องอยู่ที่การทดลอง ทดสอบและประเมินตนเองว่าคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร ทำได้เพียงใด มองเห็นและเข้าใจแนวทางที่จะพัฒนาตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2538)

การส่งนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นการเตรียมนิสิตให้มีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพที่แท้จริง ได้รู้จักเด็ก ได้ทำงานร่วมกับครูและบุคคลอื่นๆ ได้มีโอกาสเป็นผู้นำซึ่งช่วยให้นิสิตได้ปรับปรุงตนเองในทุกๆ ด้าน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ดีมิได้หมายความถึงการจัดสภาพห้องเรียนที่หรูหรา สะดวกสบาย มิได้หมายถึง ความพร้อมทางวัสดุ เทคโนโลยี และการบริการอันเลิศ หากหมายถึง โอกาสที่นิสิตจะได้รับการฝึกฝนอย่างหลากหลาย ได้เรียนรู้แบบอย่างที่ดี ค้นคว้าแก้ปัญหาที่ท้าทาย รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น สามารถสร้างความ

สัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนทุกฝ่ายในองค์กร เกิดความรู้สึกที่ดีภาคภูมิใจในสถานภาพของวิชาชีพครู (สุนทรอมรวิวัฒน์, 2541: 2)

ดังนั้น ความสำคัญของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู จึงเป็นหัวใจของการฝึกหัดครูทุกระดับเพราะนิสิตจะได้รับประสบการณ์ตรง ได้นำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งหมดที่เรียนมาปฏิบัติ เพราะในช่วงที่นิสิตออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นิสิตจะต้องได้เข้าไปสัมผัสและศึกษาสถานการณ์ทุกอย่างของงานในหน้าที่ครู โดยเริ่มตั้งแต่ การเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก เข้าใจบทบาทความเป็นครู รู้จักเลือกใช้วิธีสอนได้ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เรียนรู้ระบบการจัดการจัดการศึกษาในโรงเรียน ทำงานร่วมกับผู้บริหาร คณะครู เจ้าหน้าที่คนงานต่างๆ ของโรงเรียน ตลอดจนเข้าใจและทำงานร่วมกับนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนอาชีพต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งนิสิตจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อจะได้นำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์เมื่อนิสิตต้องออกไปประกอบอาชีพครูจริงๆ ด้วยเหตุนี้ ทางคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันฝึกหัดครู จึงต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตลอดจนมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีศักยภาพ

1.4 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

14.1 หัวหน้าหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Director of Student Teaching)

หัวหน้าหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีบทบาทต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู (Montana State University 1989: 1 อ้างถึงใน สมบัติ คชสิทธิ์, 2534: 84) ดังนี้

- 1) เป็นผู้จัดส่งและปฐมนิเทศนิสิตออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามโรงเรียนต่างๆ ที่ได้เลือกเป็นโรงเรียนสำหรับฝึกประสบการณ์
- 2) เป็นผู้ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่จะแจ้งให้ทางโรงเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์ บทบาทและหน้าที่ของทางโรงเรียนต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 3) เป็นผู้ประกาศให้นักศึกษาทราบเกี่ยวกับระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ งานที่จะต้องฝึกปฏิบัติ
- 4) จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนให้กับนิสิตวิชาชีพครู อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์
- 5) ประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศก์ กับภาควิชาต่างๆ ที่ส่งนิสิตไปฝึกประสบการณ์
- 6) จัดงบประมาณค่าดำเนินการให้กับอาจารย์พี่เลี้ยง

7) บันทึกระดับคะแนน (Grade) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต
วิชาชีพครู

1.4.2 อาจารย์นิเทศก์

บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์โดยทั่วไป (คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523: 10; หน่วยประสบการณ์วิชาชีพ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532: 74) มีดังนี้

- 1) นิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนิสิตให้สอดคล้องกับนโยบายการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพของคณะครุศาสตร์ และของสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 2) ตรวจสอบแก้ไขบันทึกการสอนของนิสิต พร้อมทั้งอธิบายให้นิสิตเข้าใจวิธีการ
เรียนการสอนในส่วนนั้นๆ
- 3) สังเกตการสอนในชั้นเรียน และบันทึกผลการนิเทศการสอนแต่ละครั้ง เพื่อ
ติดตามผลพัฒนาการทางการสอนของนิสิต
- 4) พบนิสิตเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเพื่อรับทราบปัญหาในการฝึกปฏิบัติงาน
และปัญหาอื่นๆ และแนะแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ
- 5) พบปะปรึกษาหารือเกี่ยวกับผลการฝึกปฏิบัติงานของนิสิตร่วมกับอาจารย์
นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน เพื่อให้การนิเทศบรรลุวัตถุประสงค์ตรงกัน
- 6) สังเกตพฤติกรรมทั่วไปนอกชั้นเรียนของนิสิตแล้วบันทึกผลพัฒนาการด้าน
ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
- 7) พบกับผู้บริหารของโรงเรียนเพื่อรับทราบนโยบายเกี่ยวกับการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ และเพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีตามโอกาสอันควร
- 8) ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตเป็นระยะตามที่กำหนดไว้
ในแผนการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พร้อมทั้งรวบรวม และสรุปผล
การประเมินส่งคณะกรรมการดำเนินการจัดสอนวิชาประสบการณ์วิชาชีพ 4
- 9) เข้าร่วมการประชุมนิเทศและการสัมมนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 10) เข้าร่วมประชุมในการนิเทศ คณะครุศาสตร์ เพื่ออภิปรายแนวทางการ
นิเทศให้เป็นแนวเดียวกัน
- 11) สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะให้แก่คณะกรรมการดำเนินการจัดสอนวิชา
ประสบการณ์วิชาชีพ 4 เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น

1.4.3 ผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูต่อโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู (Montana State University, 1989: 5-6; Southwest State University, 1989: 43 และ เจริญผล สุวรรณโชติ, 2524: 158 อ้างถึงใน สมบัติ คชสิทธิ์, 2534: 91) สรุปได้ ดังนี้

- 1) การปฐมนิเทศนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู
- 2) ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนิสิตวิชาชีพรู ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน หรืออาจารย์พี่เลี้ยงนิสิตวิชาชีพรู
- 3) ร่วมมือกับทางสถาบันฝึกหัดครูที่จะมอบหมายงานให้แก่นิสิตวิชาชีพรู และเลือกสรรครูผู้สอนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทำหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนหรืออาจารย์พี่เลี้ยง
- 4) ชี้แจงให้คณะครูในโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ การทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู และประโยชน์ที่ทางโรงเรียนจะได้รับจากโครงการนี้
- 5) ดำเนินการประชุมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูร่วมกับคณะครูในโรงเรียน
- 6) ร่วมประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนิสิตวิชาชีพรู
- 7) ร่วมกับทางสถาบันฝึกหัดครูแก้ไขปัญหาที่ร้ายแรงและสำคัญของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

1.4.4 อาจารย์พี่เลี้ยง

อาจารย์พี่เลี้ยง มีบทบาทที่สำคัญ (หน่วยประสบการณ์วิชาชีพรู ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532 : 75) ดังนี้

- 1) การปฐมนิเทศ ควรจะให้นิสิตได้รับความรู้ ดังนี้
 - (1) ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ความรู้เกี่ยวกับระบบบริหารของโรงเรียน นโยบายของโรงเรียน
 - (2) ให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัย หรือข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้อยู่ในโรงเรียน รวมถึงข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนในชั้น เพื่อใช้ในการปฏิบัติภารกิจประจำวัน
 - (3) บอกแหล่งที่จะหาหนังสืออ่านประกอบเช่น คู่มือครู และเอกสารต่างๆ ตลอดจนแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนการสอนระยะยาว และการวางแผนการสอนระยะสั้นซึ่งทางโรงเรียนต้องการ
- 2) ช่วยแนะนำให้นิสิตรู้จักคุ้นเคยกับผู้บริหารโรงเรียน เช่น ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา ตลอดจนบุคลากรอื่นๆ
- 3) จัดหาที่ทำงานที่เหมาะสมให้กับนิสิต

4) ศึกษาข้อมูลส่วนตัวของนิสิต ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่านิสิตฝึกสอนมีพื้นฐานความรู้ความสามารถพิเศษอย่างไร จะได้ร่วมมือกันได้อย่างไร

5) จัดให้นิสิตได้มีโอกาสสังเกตการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็นแนวทางในการสอนของนิสิตต่อไป

6) ช่วยตรวจบันทึกการสอนล่วงหน้าของนิสิต และให้คำแนะนำในการพัฒนาการทำบันทึกการสอน เพื่อให้การสอนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7) การสังเกตการสอน ควรจะสังเกตการสอนให้ตลอดคาบ และเข้าสังเกตการสอนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อสังเกตข้อบกพร่องของนิสิตและเสนอแนะต่อไป

8) การมอบหมายงาน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนหรืออาจารย์พี่เลี้ยง ควรจะมอบหมายงานให้นิสิตได้ฝึก เช่น การคุมแถว การดูแลนักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน การทำหน้าที่ครูเวร การทำงานประจำชั้น การออกข้อสอบ การร่วมจัดนิทรรศการ การจัดทำป้ายนิเทศฯ ฯลฯ เพื่อให้นิสิตมีประสบการณ์ในการเป็นครู

9) ช่วยจัดให้นิสิตได้มีโอกาสร่วมมือ ทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเปิดโอกาสให้นิสิตได้ร่วมประชุมกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนหรืออาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อหาประสบการณ์

10) ประเมินผลความก้าวหน้าทางด้านพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมทั่วไป และบันทึกในแบบประเมินที่คณะครุศาสตร์กำหนดไว้ ตลอดจนให้คำแนะนำหรือแจ้งให้นิสิตได้ทราบถึงการพัฒนารูปแบบต่างๆ ของตนเป็นระยะๆ

11) ร่วมมือกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะในการแก้ไขปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต

12) ส่งเสริมและให้กำลังใจให้นิสิตพัฒนาทัศนคติที่ดีและศรัทธาต่อวิชาชีพครู ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นิสิต โดยการปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการและจรรยาบรรณของครู

13) รายงานปัญหาต่อหน่วยประสบการณ์วิชาชีพ

1.4.5 นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ช่วงเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นิสิตได้มีโอกาสทำงานกับนักเรียนวัยต่างๆ ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครองและเพื่อนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยกัน ความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถและความรับผิดชอบของตนเอง แต่อีกส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น การปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (หน่วยประสบการณ์วิชาชีพ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532: 77-79; คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549) ควรเป็นดังนี้

1) การปฏิบัติต่อโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพระียบเสมือนเป็นบุคลากรคนหนึ่งของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ตลอดระยะเวลาที่ฝึกปฏิบัติ งานอยู่ในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูนั้น ดังนั้นนิสิตควรปฏิบัติดังนี้

(1) เคารพและปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู การไม่เห็นด้วยกับนโยบายอย่างหนึ่งอย่างใดควรแสดงออกอย่างนักวิชาชีพ และไม่ขัดต่อระเบียบ และกฎเกณฑ์ ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

(2) ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูอย่างเคร่งครัด

(3) ร่วมรับผิดชอบต่อทรัพย์สินและอุปกรณ์ต่างๆ ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

(4) แต่งกายและปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับระเบียบของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

(5) หลีกเลี่ยงการนินทาว่าร้ายนักเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เมื่อเกิดปัญหาใดๆ ขึ้นควรปรึกษาและขอความช่วยเหลือจากอาจารย์นิเทศก์ ฝ่ายโรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์ คณะครุศาสตร์

(6) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูจากโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูอื่น (ในกรณีที่ไม่ฝึกในโรงเรียนที่รับนิสิตหรือนักศึกษาจากหลายสถาบัน)

(7) เคารพและปฏิบัติต่ออาจารย์ทุกท่านในโรงเรียนเท่าเทียมอาจารย์นิเทศก์ของตน

(8) ร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เช่นเดียวกับครูคนอื่น

(9) มีความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูอย่างจริงใจ

2) การปฏิบัติต่อผู้บริหารโรงเรียน

(1) ให้ความเคารพและปฏิบัติตามคำสั่งโดยเคร่งครัด

(2) ทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน

(3) ขอคำแนะนำและปรึกษาหารือในการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของโรงเรียน

3) การปฏิบัติต่ออาจารย์นิเทศก์

(1) มอบตารางสอนและตารางปฏิบัติงานผ่านหัวหน้านิสิตประจำโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูให้อาจารย์นิเทศก์ภายในสัปดาห์แรกที่นิสิตไปประจำที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เพื่ออาจารย์นิเทศก์จะได้จัดตารางเวลาทำงานได้เหมาะสม

(2) แจ้งให้อาจารย์นิเทศก์ทราบล่วงหน้า ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงตารางสอนหรือมีเหตุการณ์ที่ต้องทำให้งดสอน

(3) แจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสิตให้อาจารย์นิเทศก์ทราบโดยตรงไปตรงมา และจริงใจเพื่อขอรับคำแนะนำและความช่วยเหลือทันที

(4) ทำบันทึกเตรียมการสอนให้พร้อม เพื่ออาจารย์นิเทศก์จะได้ตรวจแก้ทุกครั้งทีไปนิเทศการสอน

(5) เข้าร่วมประชุมร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ทุกครั้งตามที่คณะกำหนดนัดหมาย

(6) อำนวยความสะดวกแก่อาจารย์นิเทศก์ที่นิเทศการสอนนิสิตสาขาวิชาอื่น

3) การปฏิบัติต่ออาจารย์พี่เลี้ยง

(1) แสดงความตั้งใจจริงที่จะเรียนรู้วิธีการทำงาน และให้ความร่วมมือกับอาจารย์พี่เลี้ยง อย่างเต็มความสามารถ

(2) แสดงให้เห็นว่ามีความเต็มใจที่จะรับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำ ดีชมจากอาจารย์พี่เลี้ยง

(3) เตรียมตัวให้พร้อมทางด้านเนื้อหาวิชาและเทคนิคการสอน โดยการขอคำปรึกษาจากอาจารย์พี่เลี้ยง ก่อนทำการสอนในชั้น

(4) ฟังสำนึกว่าห้องเรียนที่ตนปฏิบัติงานอยู่นั้น อยู่ในความรับผิดชอบสูงสุดของอาจารย์พี่เลี้ยง ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นิสิตควรปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดกับอาจารย์พี่เลี้ยง

(5) ควรวางแผนงานอย่างมีระบบร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง และปรึกษาปัญหาต่างๆ อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา

(6) ส่งบันทึกเตรียมการสอนแก่อาจารย์พี่เลี้ยงก่อนเสมอทุกครั้ง

(7) ตรงต่อเวลาในการสอนและรักษาเวลานัดหมายกับอาจารย์พี่เลี้ยงอย่าง

เคร่งครัด

(8) แสดงความกระตือรือร้นและเอาใจใส่การสอน ตลอดจนปฏิบัติงานต่างๆ ที่ทางสถาบันมอบหมายให้ด้วยความเต็มใจ

(9) มีสัมมาคารวะต่ออาจารย์พี่เลี้ยงในฐานะผู้มีอาวุโสและมีประสบการณ์ในวิชาชีพสูงกว่าตน

4) การปฏิบัติต่อเพื่อนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

(1) ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนพี่น้อง หรือเป็นกัลยาณมิตรกัน

(2) ร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จจุล่งด้วยดี

(3) ปรึกษาหารือกันในการทำงานและการปรับปรุงการทำงาน

(4) คอยตักเตือนซึ่งกันและกัน ให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของการเป็นครูที่ดี

(5) รักษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5) การปฏิบัติต่อนักเรียน

(1) ปฏิบัติตนเช่นครูคนหนึ่งของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วางตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ รักใคร่และเลื่อมใสทั้งทางด้านวิชาการและบุคลิกภาพ

(2) พยายามรู้จักนักเรียนที่ตนจะต้องสอนอย่างทั่วถึง ทั้งในด้านวุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเอาใจใส่ทั้งในและนอกห้องเรียน

(3) ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

(4) เตรียมการสอนให้ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด

(5) รักษาความลับของนักเรียนทุกคน และช่วยแนะแนวทางในการแก้ปัญหาแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจและจริงใจ

(6) ให้ความยุติธรรมและเมตตาปราณีแก่นักเรียนทุกคน

6) การปฏิบัติต่อผู้ปกครองนักเรียน

(1) ศึกษาแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน ระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการติดต่อกับผู้ปกครองและปฏิบัติตามระเบียบนั้น

(2) พบปะผู้ปกครองนักเรียนเท่าที่จะทำได้ เพื่อปรึกษาหารือกับผู้ปกครองเกี่ยวกับปัญหาและการเรียนของเด็ก อย่าได้ทำตนเป็นผู้ไปสอนผู้ปกครอง

(3) ถ้าผู้ปกครองมาเยี่ยมหรือมาธุระอื่นใดที่โรงเรียนก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี

(4) ประสานงานกับโรงเรียนเพื่อเชิญผู้ปกครองในโอกาสที่เหมาะสม เช่น ในการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

จะเห็นว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่ว่าจะเป็นหัวหน้าหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์พี่เลี้ยงและนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทุกฝ่ายต่างก็มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป และจำเป็นจะต้องศึกษาเรียนรู้ในบทบาทและหน้าที่ของตนให้เข้าใจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตที่จะก้าวออกไปเป็นครูมืออาชีพในอนาคต

2. การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู นับได้ว่าเป็นหัวใจของการผลิตครู เป็นการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษาคู ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่สถาบันผลิตครูจัดให้นักศึกษาคู

ได้ออกไปฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง เพื่อทำหน้าที่ครูอย่างแท้จริง ได้มีนักศึกษาหลายท่านให้ความหมายของฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้หลายทัศนะ ดังนี้

อัจฉรา ประไพตระกูล (2522 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษาและบุคคลในระดับหรือกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมถึงได้รับโอกาสในการสังเกตการณ์การเรียนการสอน ร่วมมือทำงาน ฝึกทำการสอนและกิจกรรมต่างๆ อันจะเสริมสร้างให้ผู้ที่จะเป็นครูเกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐาน ตลอดจนหลักการต่างๆที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน

สมบัติ คชสิทธิ์ (2534 : 94) ได้สรุปความหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูว่า การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการจัดให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการผลิตครู ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง และได้พัฒนาทักษะกระบวนการสอนของตน ตลอดจนได้ฝึกความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

จากความหมายของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นประสบการณ์ตรงที่สถาบันผลิตครูจัดให้นักศึกษาได้ออกฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง และเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ที่ตนได้ศึกษามาแล้วทั้งหมดนำมาใช้ในอันที่จะทดสอบความสามารถแห่งตน ไม่เพียงแต่ด้านการสอนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมภาระงานทั้งหมดของงานในหน้าที่ครู เพื่อให้เกิดความพอใจจะเป็นครูให้มากที่สุดและทำหน้าที่ครูอย่างแท้จริง

3. การดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการผลิตครูที่กล่าวได้ว่า ไม่มีประสบการณ์ใดหรือวิชาใดจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นครูที่ดีได้ เพราะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง และได้พัฒนาทักษะการสอนของตน ตลอดจนได้ฝึกความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ในสถาบันฝึกหัดครูทุกแห่งจึงได้จัดให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนที่เรียกว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะได้นำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ที่จะพัฒนาทักษะการสอนต่าง ๆ เป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ และยังให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้มีโอกาสพิจารณาความสามารถในการฝึกปฏิบัติ งานสอนของตนที่จะพัฒนาเทคนิคทักษะการสอนต่างๆ ให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับแนวคิดการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในหลักสูตรการผลิตครูนั้น สถาบันฝึกหัดครูแต่ละแห่งได้กำหนดแนวทางจุดมุ่งหมายและวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้หลายลักษณะ ซึ่งอาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพื้นฐานแนวคิดและบริบท (context) ของแต่ละสถาบัน

ซึ่งพอจะสรุปสาระสำคัญของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่างๆ ไว้ดังนี้

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541) ได้กำหนดขอบข่ายและสาระสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1) มีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงานวิชาชีพเป็นเวลาในสาขาที่ตนได้เลือกศึกษา 2) นำทฤษฎีและหลักการที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ในสภาพที่เป็นจริง 3) สามารถแก้ปัญหาให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ 4) เรียนรู้การทำงานกับบุคลากรอื่นในวิชาชีพครูและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง 5) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครุศาสตร์และโรงเรียน/สถาบันอื่นๆ 6) พัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ 7) มีทัศนคติที่ดีและศรัทธาในวิชาชีพครู

2. แผนกำหนดเวลาปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1) ประชุมและอภิปรายกลุ่มใหญ่ในการปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนไปปฏิบัติการสอนโดยศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพ 2) สาธิตการสอนในชั้นเรียน โดย อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง 3) สังเกตการสอนแบบมีส่วนร่วมและศึกษางานครูที่อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยงปฏิบัติ 4) ปฏิบัติการสอนและงานครูอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย 5) ทดลองวิธีสอนแบบใหม่ๆ และผลิตสื่อการสอนที่สร้างสรรค์ 6) นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง 7) อภิปรายกลุ่มย่อยระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาเอกต่างๆ ประมาณ 6 ครั้งในระหว่างปฏิบัติการสอน 8) ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงในเรื่องการเรียนการสอนและปัญหาต่างๆ 9) ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่ได้รับการแนะนำจากอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง 10) สัมมนาหลักการปฏิบัติงานวิชาชีพเพื่อสรุปเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครูในอนาคต

3. ปฏิทินการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา

สัปดาห์ที่ 1 อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงพบนักศึกษาเพื่อแนะนำเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เช่น การบริหารโรงเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน หลักสูตรระดับชั้นที่ต้องสอน แหล่งข้อมูลการเรียนการสอน แผนการสอนระยะยาว บันทึกการสอนประจำวันโดยอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ให้คำแนะนำและตรวจความถูกต้อง

สัปดาห์ที่ 2 นักศึกษาสังเกตการสอนและปฏิบัติงานครูในห้องเรียนจากอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ รวมทั้งอาจารย์พี่เลี้ยงวิเคราะห์การสอนและการปฏิบัติงานครูก่อน

สัปดาห์ที่ 3 นักศึกษาเริ่มปฏิบัติการสอน โดยมีอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยงให้คำปรึกษา อาจารย์นิเทศก์ต้องตรวจบันทึกการสอนล่วงหน้า ให้คำแนะนำและเสนอแนะแนวทางแก้ไขให้ถูกต้อง ตลอดจนนิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูทุกครั้งปฏิบัติการสอนเพื่อให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่างๆ และติดตามพัฒนาการทางการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

สัปดาห์ที่ 4 การประเมินผลครั้งที่ 1 อาจารย์นิเทศก์ประเมินผลพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมทั่วไปของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ซึ่งแจ้งข้อดี ข้อบกพร่อง และเสนอแนะวิธีการแก้ไข

สัปดาห์ที่ 5-6 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูปฏิบัติการสอนโดยพยายามปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากการประเมินผลครั้งที่ 1 ของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ เน้นการคุมชั้นเรียน การกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยของเด็กนักเรียนและเวลาในการสอน ตรวจสอบการปฏิบัติงานครูอื่นๆ เช่น การตรวจงานนักเรียน การจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการต่างๆ การร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

สัปดาห์ที่ 7 การประเมินผลครั้งที่ 2 อาจารย์นิเทศก์ประเมินผลพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมทั่วไปของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ซึ่งแจ้งข้อบกพร่องและเสนอแนะวิธีการแก้ไข

สัปดาห์ที่ 8-10 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูปฏิบัติการสอน โดยพยายามปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากการประเมินผลครั้งที่ 2 ของอาจารย์นิเทศก์ โดยเน้นการผลิตสื่อการสอนที่สร้างสรรค์ การสอนแบบใหม่ๆ การประเมินผลนักเรียนและยังคงติดตามสังเกตพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมทั่วไปของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ซึ่งแจ้งข้อบกพร่องและเสนอแนะวิธีการแก้ไข

สัปดาห์ที่ 11 การประเมินผลครั้งที่ 3 อาจารย์นิเทศก์ประเมินผลพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมทั่วไปของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ซึ่งแจ้งข้อดี ข้อบกพร่องและเสนอแนะวิธีการแก้ไข

สัปดาห์ที่ 12-14 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูปฏิบัติการสอนอย่างอิสระและเตรียมพร้อมในการสอบสอน

สัปดาห์ที่ 15-18 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูสอบสอนและประเมินผล การสอนของตนเอง โดยเขียนสรุปไว้ตอนท้ายสมุดบันทึกการสอน

การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู กำหนดให้เป็นเกรดตามระเบียบการประเมินผลของมหาวิทยาลัยโดยมีการประเมิน 3 ส่วน คือ 1) พัฒนาการด้านพฤติกรรมการสอน 2) พัฒนาการด้านพฤติกรรมทั่วไป 3) ประเมินผลการสอบสอนซึ่งการวัดผลการเรียนในสาขาและพฤติกรรมทั่วไป อย่างน้อย 4 ครั้ง และสอบ 1 ครั้ง และสอบ 1 ครั้ง โดยที่สัดส่วนการประเมิน คือประเมินพัฒนา

การพฤติกรรมการสอนและ/หรือการทำงาน 50% ประเมินผลการสอบสอน 20% ประเมินพัฒนาการ
ด้านพฤติกรรมทั่วไป 20% เวลาในการปฏิบัติงาน 5% และสัมมนาประสบการณ์วิชาชีพ 5%

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการ
ผลิตบุคลากรครูออกไปรับใช้สังคม ศูนย์ปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ วางแผนการ
ปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ เป็น 7 ขั้นตอน (คณะกรรมการบริหารศูนย์ปฏิบัติการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ม.ป.) ดังนี้

1. การติดต่อประสานงานกับโรงเรียน
2. กระบวนการเลือกโรงเรียน
3. การปฐมนิเทศนิสิตก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ วัตถุประสงค์ของการจัด
ปฐมนิเทศ เพื่อให้ นิสิตได้ทำความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพได้เข้าใจบทบาท
และหน้าที่ของนิสิตในระหว่างฝึกปฏิบัติการสอน และการเตรียมความพร้อมโดยสรุปเพื่อทบทวนและ
เพิ่มเติมความรู้ ตลอดจนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฯ

4. การส่งนิสิตไปสถาบันการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ อาจารย์นิเทศก์จะเป็น
ผู้ดำเนินการส่งนิสิตไปยังสถาบันต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยจะส่งในวันแรกของการ
เปิดภาคเรียน ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ และอาจารย์นิเทศก์ จะได้พบปะพูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียน
อาจารย์หัวหน้าหมวด/สาขาวิชา อาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพฯ และการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ตรงกัน และหลังจากนั้นนิสิตจะสังเกตการสอนของอาจารย์
พี่เลี้ยงผู้ดูแลรับผิดชอบ ศึกษาโครงการของหมวดวิชา ทำความคุ้นเคยกับบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน
ภายใต้การดูแลให้คำแนะนำของอาจารย์พี่เลี้ยงเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนที่นิสิตจะเริ่มปฏิบัติงาน
จริงในห้องเรียน และนิสิตจะต้องฝึกปฏิบัติงานการสอนอย่างเต็มเวลาเสมือนครูคนหนึ่งของโรงเรียน
นั้นติดต่อกันเป็นระยะเวลาอีก 17 สัปดาห์ รวมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 18 สัปดาห์ต่อภาคการศึกษา

5. การเยี่ยมสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ และนิสิต คณะกรรมการฯ จะเป็น
ผู้ออกไปเยี่ยมสถาบันและนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในสัปดาห์
ที่ 3 ของการส่งนิสิตไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ โดยคณะกรรมการฯ จะพบปะกับผู้บริหาร อาจารย์
หัวหน้าหมวด/สาขาวิชา และอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุง
ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถาบันการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ

6. การประชุมอภิปรายระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ คณะกรรมการฯ ได้
กำหนดให้มีการประชุมอภิปรายระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ 2 ครั้ง ในแต่ละภาคการศึกษา
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นิสิตได้กลับมาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขปัญหาบางประการ

ที่นิสิตประสบในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ๆ ของแต่ละโรงเรียน โดยอาจารย์นิเทศก์ทุกคนจะเป็นผู้รับผิดชอบการอภิปราย

7. การสัมมนาหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ ในแต่ละภาคการศึกษา คณะกรรมการฯ ร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ จะจัดสัมมนาหลังจากนิสิตเสร็จสิ้นภาระการฝึกปฏิบัติงานการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้นำประสบการณ์และข้อคิดจากการฝึกปฏิบัติงานการสอน และการปฏิบัติงานครูมาวิเคราะห์ ประเมินผลรวมสรุปพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อคณะกรรมการฯจะได้นำมาปรับปรุงการทำงานให้มีคุณภาพแลประสิทธิภาพสำหรับนิสิตรุ่นต่อไป

มหาวิทยาลัยทักษิณ กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กำหนดแนวทางปฏิบัติ เป็น 5 ขั้นตอน (คณะกรรมการฝึกสอนฝึกงาน มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541) คือ

ขั้นที่ 1 การปฐมนิเทศที่คณะศึกษาศาสตร์มีจุดประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจระหว่างนักศึกษากับอาจารย์นิเทศก์ ให้นักศึกษาเข้าใจบทบาท หน้าที่ ขั้นตอนกระบวนการและเกณฑ์ประเมินผลการฝึกสอน รวมทั้งฝึกการทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นรับการปฐมนิเทศที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขั้นที่ 2 การศึกษาข้อมูลโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการสังเกตการสอน โดยให้นักศึกษาศึกษาข้อมูลและศึกษางานที่ได้รับมอบหมาย การศึกษาข้อมูลโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูครอบคลุมทั้งด้านการบริหาร ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านข้อมูลบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทำความรู้จักผู้บริหารทุกระดับและบุคลากรในโรงเรียน นอกจากนี้ ต้องศึกษาข้อมูลทางวิชาการอื่นๆ เรียนรู้งานในหน้าที่ครู ศึกษาปฏิทินงานวิชาการของโรงเรียนแล้วทำ กำหนดการสอนรายจุดประสงค์หรือหน่วยบทเรียนลงในแผนการสอนพร้อมทั้งให้นักศึกษาได้มีการสังเกตการสอนเพื่อให้ศึกษาสภาพความเป็นจริงในห้องเรียน ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนรวมทั้งสังเกตเทคนิควิธีการที่อาจารย์พี่เลี้ยงใช้ในการสอน

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการสอนและปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ในด้านการปฏิบัติการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อรับประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติการสอนและเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครู เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ก่อนสอนต้องค้นคว้าด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ แล้วทำการวางแผนการสอนโดยหารือร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง ทำการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ และส่งแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้าก่อนปฏิบัติการสอน 1 สัปดาห์

3.2 ปฏิบัติการสอน โดยต้องสอนด้วยความตั้งใจ เต็มเวลา ตรงเวลา เต็มความสามารถ สามารถผลิตสื่อการสอน สร้างเครื่องมือวัดผลประจำจุดประสงค์และภาคเรียน มีการ

จัดปายนิเทศสนับสนุนการสอนและบันทึกการจัดปายนิเทศ เตรียมพร้อมรับการนิเทศ เตรียมการสอน และคุณลักษณะครู ประเมินตนเองหลังวิเคราะห์การนิเทศของอาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศกวีวิชาเอก และอาจารย์นิเทศกวีวิชาชีพครู

3.3 หลังการสอน มีการปรับปรุงงานสอนและงานในหน้าที่ครูตามคำแนะนำ ของอาจารย์นิเทศกวีและอาจารย์พี่เลี้ยง

สำหรับด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูด้านต่างๆ นอกจากการสอนครอบคลุมภาระ งาน 3 ด้าน คือ งานกิจกรรมนักเรียนและแนะแนว งานพัฒนาโรงเรียนและชุมชน งานธุรการในชั้น เรียน

ขั้นที่ 4 การสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนาการสอนและงานในหน้าที่ครูระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขั้นที่ 5 การสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อประเมินผลการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานและด้านที่ เป็นปัญหา

การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กำหนดน้ำหนักการประเมิน 7 ส่วน โดยมีสัดส่วนระหว่างฝ่ายมหาวิทยาลัยกับฝ่ายโรงเรียน 3 : 4 คือ ฝ่ายมหาวิทยาลัย แบ่งเป็นอาจารย์ นิเทศกวีวิชาเอก 2 ส่วน อาจารย์นิเทศกวีวิชาครู 1 ส่วน และฝ่ายโรงเรียน แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน 1 ส่วน อาจารย์พี่เลี้ยง 3 ส่วน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กำหนดให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นกระบวนการ ภาคปฏิบัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาทักษะวิชาชีพครูด้านต่างๆ และสร้างประสบการณ์ให้กับ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงได้กำหนดขอบข่ายของการฝึกสอนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบ การณ์วิชาชีพครูไว้ 6 ด้านคือ การฝึกประสบการณ์สอน การฝึกกิจกรรม การฝึกหน้าที่ครู นอกเหนือ จากงานสอน การฝึกการทำงานร่วมกัน การฝึกการบริหารชุมชน และการฝึกการจัดการสัมมนาเชิง ปฏิบัติการ (พัฒนา จันทนา, 2542)

ระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ 1 ภาคเรียน ไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์และนักศึกษาต้องมีชั่วโมงปฏิบัติการสอนไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในกรณีที่ได้รับ ชั่วโมงไม่ครบตามกำหนดต้องทำโครงการพิเศษเสริมทักษะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้ครบจำนวน คาบที่ขาดไปเสนอต่ออาจารย์นิเทศกวีสาขาวิชา ซึ่งนักศึกษาจะได้รับการนิเทศ จากอาจารย์นิเทศกวี อย่างน้อย 6 ครั้ง จากอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารอย่างน้อย 6 ครั้งเช่นกัน

เกณฑ์การพัฒนาสมรรถภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาควรได้พัฒนา
ด้านต่างๆ พร้อมกัน คือ การพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้ การพัฒนาสมรรถภาพด้านการปฏิบัติงาน
ในหน้าที่ครูและการพัฒนาสมรรถภาพด้านคุณลักษณะความเป็นครูที่ดี

การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนี มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

ผู้ประเมินและอัตราส่วนน้ำหนักการให้คะแนน ผู้ประเมินมี 3 ฝ่าย โดยมีน้ำหนักการ
ให้คะแนนดังนี้

1. อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหาร 45% โดยมีสัดส่วนของคะแนน คือ การเตรียม
การสอน 15% การดำเนินการสอน 15% และคุณลักษณะของความเป็นครู 15%

2. อาจารย์นิเทศก์ (สาขาวิชาละ 2 คน) 45% โดยมีสัดส่วนของคะแนน คือ การ
เตรียมการสอน 15% การดำเนินการสอน 20% และคุณลักษณะของความเป็นครู 10%

กำหนดช่วงเวลาการประเมินและน้ำหนักใน 1 ภาคการศึกษา กำหนดให้มีการประเมิน
2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 หลังจากฝึกประสบการณ์วิชาชีพอ่านแล้ว 10 สัปดาห์ น้ำหนักคะแนน 40% และ
ครั้งที่ 2 ปลายภาคการศึกษา น้ำหนักคะแนน 60%

สำหรับวิธีการประเมินนั้น อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน ใช้
แบบประเมินที่กำหนดให้โดยที่ผู้ประเมินสามารถใช้แบบประเมินนี้ทำการวัดหรือจดบันทึกเป็นรายการ
ย่อยๆ ก็ครั้งก็ได้ เพื่อใช้เป็นกรอบการพิจารณาในการประเมินครั้งที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อส่งไปยังสำนัก
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพอ่านต่อไป

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้กำหนดให้วิชาประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาเป็น
วิชาชีพนับว่าสำคัญส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ) ซึ่งมีขอบข่ายและสาระสำคัญ
ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549) ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษา

1) มีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพนักศึกษาและวิชาเฉพาะด้าน ใฝ่หาความรู้ความคิด
ใหม่ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง มีความขยันอดทนในการนำความรู้ไปใช้ และถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพ 2) มี
ความเพียบพร้อมในความเป็นครู และความเป็นผู้นำทางการศึกษา มีจิตสำนึกในความเป็นครู ยึดมั่นใน
มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพนักศึกษา 3) มีโลกทัศน์ที่ดีและกว้างไกล ยึดมั่นในหลักเหตุผลและคุณธรรม
มีบุคลิกภาพ ทักษะคิดและค่านิยมที่ดีตามแบบของวัฒนธรรมไทย

2. ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษา ใช้เวลาประมาณ 1
ภาคเรียน หรือ 16 สัปดาห์ ทั้งนี้มีข้อกำหนดในการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาว่า นักศึกษาต้อง
เรียนและสอบผ่านรายวิชาครบถ้วนตามหลักสูตรและวิชาเอกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งตามหลักสูตรจึง
ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาได้

3. แผนกำหนดเวลาปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูของนักศึกษา ดังนี้

1) อบรมเชิงปฏิบัติการ “การวิจัยในชั้นเรียน” 2) ปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู 3) เริ่มปฏิบัติการสอนในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู 4) รับการนิเทศเยี่ยมจากอาจารย์นิเทศก์ 5) รับการนิเทศก์จากอาจารย์นิเทศก์ ครั้งที่ 1 6) รับการนิเทศ จากอาจารย์นิเทศก์ ครั้งที่ 2 เขียนและนำเสนอโครงร่างวิจัยในชั้นเรียน 7) สัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูและรับคำปรึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียนจากอาจารย์นิเทศก์ 8) รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ ครั้งที่ 3 ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน 9) สรุปและเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน 10) สอบสอน (อาจารย์พี่เลี้ยงและคณะกรรมการ) 11) วันสุดท้ายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู 12) รายงานตัวที่คณะศึกษาศาสตร์เพื่อจัดนิทรรศการ 13) สัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ส่งแผนการจัดการเรียนรู้และวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านการประเมินจากอาจารย์นิเทศก์แล้วยังฝ่ายวิชาการ 14) โรงเรียนส่งคะแนนตามแบบรายงานการประเมินผลสำหรับโรงเรียน

4. ขั้นตอนการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ดังนี้

4.1 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูทุกคนต้องเข้าร่วมปฐมนิเทศและอบรมเชิงปฏิบัติการ “วิจัยในชั้นเรียน”

4.2 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูรายงานตัวที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยพบผู้บริหารของโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่งหนังสือรายงานตัวและเอกสารต่างๆ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

4.3 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูรับมอบหมายงานจากโรงเรียนและศึกษาทำความเข้าใจกับงานที่ได้รับมอบโดยปกติผ่านที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูต้องทำ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ งานสอนและงานพิเศษที่โรงเรียนมอบหมายให้ ดังนี้

4.3.1 งานสอน โรงเรียนควรมอบหมายงานสอนให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูตรงตามสาขาวิชาเอก หรือวิชาโทก่อน หากไม่สามารถจัดได้จึงจัดตามความเหมาะสมต่อไป โดยกำหนดคาบการฝึกสอนไว้คือ 8-12 ชม./สัปดาห์

4.3.2 งานพิเศษ หมายถึง งานอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนหรือการบริหารโรงเรียน เช่น งานวิชาการ งานปกครอง งานบริการ งานธุรการ งานความสัมพันธ์กับชุมชน งานอาคารสถานที่ ฯลฯ

4.4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูปฏิบัติการฝึกสอนและงานพิเศษในโรงเรียนโดยปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของทางโรงเรียน เช่นเดียวกับครูประจำการ และต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยบูรพา ในฐานะนักศึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพาด้วย

4.5 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนโดยนำเสนอโครงร่างและรายงานการวิจัยในชั้นเรียนต่ออาจารย์นิเทศก์

4.6 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้รับการประเมินผลจากอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยบูรพา อาจารย์พี่เลี้ยงของโรงเรียนและคณะกรรมการของโรงเรียน

4.7 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ทุกคนต้องกลับมาสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้และสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ที่คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ประสบจากการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ในโรงเรียน รวมทั้งปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน

4.8 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ต้องกลับไปรายงานตัวที่คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อจัดนิทรรศการที่แสดงถึงกิจกรรมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้และโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ ผลงานต่างๆ ที่เกิดจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ และรายงานการวิจัยในชั้นเรียนที่ดีของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้

4.9 แบบประเมินที่ใช้สำหรับการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ประกอบด้วย แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้สำหรับอาจารย์นิเทศก์ คือ แบบประเมินผลการสอน แบบประเมินโครงร่างการวิจัยในชั้นเรียน แบบประเมินคุณภาพรายงานการวิจัยในชั้นเรียน แบบรายงานประเมินผลการสอน แบบรายงานประเมินผลวิจัยในชั้นเรียน แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้สำหรับคณะกรรมการโรงเรียน คือ แบบประเมินการสอบสอน แบบประเมินผลการปฏิบัติงานพิเศษ แบบประเมินบุคลิกภาพ ความประพฤติ จรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู แบบรายงานประเมินผลสำหรับโรงเรียน

4.10 การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ ซึ่งมี 6 หน่วยกิต แบ่งการให้คะแนนเป็น 2 ฝ่าย คือ อาจารย์นิเทศก์ 2 หน่วยกิต และโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ 4 หน่วยกิต โดยอาจารย์นิเทศก์ แบ่งการให้คะแนนเป็น 2 ส่วนคือ การสอนมีน้ำหนัก 1 หน่วยกิต คิดคะแนนเต็ม 100 คะแนน และการวิจัยในชั้นเรียนมีน้ำหนัก 1 หน่วยกิต คิดคะแนนเต็ม 100 คะแนน สำหรับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ คิดคะแนนเต็ม 100 คะแนน แบ่งการให้คะแนน คือ การสอน 60 คะแนน การปฏิบัติงานพิเศษ 20 คะแนน บุคลิกภาพความประพฤติ 20 คะแนน นำคะแนนที่ได้จากทั้ง 2 ฝ่ายมารวมกัน แล้วเทียบน้ำหนักเฉลี่ยเป็นเกรดสุดท้าย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้กำหนดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ 11 ขั้นตอน (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ม.ป.ป.) ดังนี้

1. คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ (ฝึกสอน) ประชุมพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ (ฝึกสอน)
2. ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการส่งหนังสือทาบตามโรงเรียน เพื่อขอจำนวนการรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู้ (ฝึกสอน)

3. นิสิตเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)
4. คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) ประชุมพิจารณาสายการ
นิเทศนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)
5. โครงการเตรียมความพร้อมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)
6. โครงการประชุมปฐมนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)
7. นิสิตออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)
8. โครงการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงประจำหน่วยฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)
9. โครงการประชุมสัมมนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพถึงภาคเรียน (มัธยมนิเทศ)
10. นิสิตกลับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
11. โครงการประชุมสัมมนาปัจฉิมนิเทศนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานปฏิบัติการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการผลิตบุคลากรครูออกไปรับใช้สังคม งานปฏิบัติการสอนได้วางแผนการปฏิบัติงานฝึกสอนเป็น 5 ขั้นตอน (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2555) ดังนี้

1. การปฐมนิเทศและส่งตัวนักศึกษาฝึกสอน คณะกรรมการปฏิบัติการสอน จัดการปฐมนิเทศและสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้กับนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ในระหว่างปฏิบัติการสอน นอกจากนี้คณะกรรมการฯ อาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์พี่เลี้ยงได้ประชุมเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการปฏิบัติการสอนให้ตรงกัน และส่งมอบนักศึกษาปฏิบัติการสอนให้แก่โรงเรียน
2. การสังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง ในช่วงเวลา 2 สัปดาห์แรกของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในโรงเรียน จะเป็นช่วงที่นักศึกษาปฏิบัติการสอนทำการสังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง ศึกษาโครงการของหมวดวิชา ทำความคุ้นเคยกับบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียนภายใต้การดูแลให้คำแนะนำของอาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาจะต้องฝึกปฏิบัติงานการสอนอย่างเต็มเวลาเสมือนครูคนหนึ่งของโรงเรียนติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา
3. การเยี่ยมสถาบันปฏิบัติการสอน คณะกรรมการฯ จะเป็นผู้ออกไปเยี่ยมสถาบันและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง ของการไปปฏิบัติการสอนของนักศึกษา โดยคณะกรรมการฯ จะพบกับผู้บริหาร อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชา และอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของสถาบันปฏิบัติการสอน

4. การประชุมอภิปรายการสัมมนาระหว่างปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน คณะกรรมการฯ ได้กำหนดให้มีการประชุมอภิปรายระหว่างปฏิบัติการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาได้กลับมาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขปัญหา บางประการที่นักศึกษาประสบ ในระหว่างปฏิบัติการสอน แต่ละโรงเรียน โดยอาจารย์นิเทศก์ทุกคนจะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนนี้ และ นักศึกษาต้องนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียนในการประชุมวิชาการ

5. การสัมมนาหลังปฏิบัติการสอน คณะกรรมการฯ ร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ จะจัด สัมมนาหลังจากนักศึกษาเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงานการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ และข้อคิดจากการฝึกปฏิบัติงานการสอน และการปฏิบัติงานครุมาวิเคราะห์ ประเมินผลรวมสรุปพร้อม ทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อคณะกรรมการฯ จะได้นำมาปรับปรุงการทำงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สำหรับนักศึกษารุ่นต่อไป

สรุปการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์/คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของสถาบันการศึกษาแสดงได้ดัง ตาราง 1

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตาราง 1 โครงสร้างวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยของรัฐ

รายการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มหาวิทยาลัยทักษิณ	มหาวิทยาลัยบูรพา	มหาวิทยาลัยนเรศวร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ขั้นตอนการดำเนินการ	<p>1. ประชุมและอภิปรายกลุ่มใหญ่ในการปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนไปปฏิบัติการสอนโดยศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>2. สาธิตการสอนในชั้นเรียน โดยอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง</p> <p>3. สังเกตการสอนแบบมีส่วนร่วมและศึกษางานครูที่อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงปฏิบัติ</p> <p>4. ปฏิบัติการสอนและงานครูอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย</p>	<p>1. การติดต่อประสานงานกับโรงเรียน</p> <p>2. กระบวนการเลือกโรงเรียน</p> <p>3. การปฐมนิเทศนิสิตก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ</p> <p>4. การส่งนิสิตไปสถาบันการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ</p> <p>5. การเยี่ยมสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฯ</p> <p>6. การประชุมอภิปรายระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฯ</p>	<p>1 การปฐมนิเทศที่คณะศึกษาศาสตร์</p> <p>2 การศึกษาข้อมูลโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการสังเกตการสอน</p> <p>3 การปฏิบัติการสอนและปฏิบัติงานในหน้าที่ครู</p> <p>4 การสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู</p> <p>5 การสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู</p>	<p>1. อบรมเชิงปฏิบัติการ “การวิจัยในชั้นเรียน”</p> <p>2.ปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู</p> <p>3. เริ่มปฏิบัติการสอนในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู</p> <p>4. รับการนิเทศเยี่ยมจากอาจารย์นิเทศก์</p> <p>5. รับการนิเทศก์จากอาจารย์นิเทศก์ ครั้งที่ 1</p>	<p>1. คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) ประชุมพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)</p> <p>2. ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการส่งหนังสือทาบตามโรงเรียนเพื่อขอจำนวนการรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน)</p>	<p>1. การปฐมนิเทศและส่งตัวนักศึกษาฝึกสอน</p> <p>2.การสังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง</p> <p>3. การเยี่ยมสถาบันปฏิบัติการสอน</p> <p>4. การประชุมอภิปรายการสัมมนา ระหว่างปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน</p> <p>5. การสัมมนาหลังปฏิบัติการสอน</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มหาวิทยาลัยทักษิณ	มหาวิทยาลัยบูรพา	มหาวิทยาลัยนเรศวร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ขั้นตอนการดำเนินการ (ต่อ)	<p>5. ทดลองวิธีสอนแบบใหม่ๆ และผลิตสื่อการสอนที่สร้างสรรค์</p> <p>6. นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง</p> <p>7. อภิปรายกลุ่มย่อยระหว่างอาจารย์นิเทศและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาเอกต่าง ๆ ประมาณ 6 ครั้งใน</p>	<p>7. การสัมมนาหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ</p>		<p>6. รับการนิเทศก์จากอาจารย์นิเทศก์ ครั้งที่ 2 เขียนและนำเสนอโครงร่างวิจัยในชั้นเรียน</p> <p>7. สัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และรับคำปรึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียนจากอาจารย์นิเทศก์</p> <p>8. รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ ครั้งที่ 3 ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน</p> <p>9. สรุปและเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน</p>	<p>3. นิสิตเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>4. คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพประชุมพิจารณาสายการนิเทศนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>5. โครงการเตรียมความพร้อมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>6. โครงการประชุมปฐมนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>7. นิสิตออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ</p>	

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มหาวิทยาลัยทักษิณ	มหาวิทยาลัยบูรพา	มหาวิทยาลัยนเรศวร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ขั้นตอนการดำเนินการ (ต่อ)				10. สอบสอน (อาจารย์พี่เลี้ยงและคณะกรรมการ) 11. วันสุดท้ายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 12. รายงานตัวที่คณะศึกษาศาสตร์เพื่อจัดนิทรรศการ 13. สัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ส่งแผนการจัดการเรียนรู้และวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านการประเมินจากอาจารย์นิเทศก์ 14. โรงเรียนส่งคะแนนตามแบบรายงานการประเมินผลสำหรับโรงเรียน	8. โครงการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงประจำหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 9. โครงการประชุมสัมมนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกิ่งภาคเรียน 10. นิสติกลับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 11. โครงการประชุมสัมมนาปัจฉิมนิเทศนิสิตฝึก	

จากตาราง 1 โครงสร้างการดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง ถึงแม้ว่าวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานแนวคิดและบริบท (context) ของแต่ละสถาบัน แต่ก็มีลักษณะร่วมที่สอดคล้องกันทั้งด้านวิธีการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สรุปได้ดังนี้

1. การติดต่อประสานงานกับโรงเรียน
2. กระบวนการเลือกโรงเรียน
3. การส่งนิสิตไปสถาบันการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ
4. ประชุมผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงประจำหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
5. ประชุมและอภิปรายกลุ่มใหญ่ในการปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนไปปฏิบัติการสอน โดยศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพ
6. การปฏิบัติการสอนและปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและงานครูอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย
7. การเยี่ยมสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ
8. รับการนิเทศเยี่ยมจากอาจารย์นิเทศก์
9. การประเมินผล อาจารย์นิเทศก์ประเมินผลพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรมทั่วไปของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งแจ้งข้อดี ข้อบกพร่อง และเสนอแนะวิธีการแก้ไข
10. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูปฏิบัติการสอน โดยพยายามปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากการประเมินผลของอาจารย์นิเทศก์ เขียนและนำเสนอโครงร่างวิจัยในชั้นเรียน
11. การสัมมนา ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนา การสอนงานในหน้าที่ครูระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และรับคำปรึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียน จากอาจารย์นิเทศก์ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน
12. การสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน และด้านที่เป็นปัญหาวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านการประเมินจากอาจารย์นิเทศก์ เพื่อสรุปเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครูในอนาคต

ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดังนั้น ในส่วนของการศึกษาปัญหาการดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยจะนำเสนอของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. การปฐมนิเทศและส่งตัวนักศึกษาฝึกสอน
2. การสังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง
3. การเยี่ยมสถาบันปฏิบัติการสอน
4. การประชุมอภิปรายการสัมมนาระหว่างปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน
5. การสัมมนาหลังปฏิบัติการสอน

4. มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 38– 43) ได้กำหนดองค์ประกอบของมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่รับผิดชอบดำเนินการตามประกาศคุรุสภา สามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
1. มาตรฐานหลักสูตร พิจารณาจากองค์ประกอบต่อไปนี้	
1.1 โครงสร้างของหลักสูตร	<p>มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต ประกอบด้วย</p> <p>(1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต</p> <p>(2) หมวดวิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต</p> <p>(3) หมวดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต</p> <p>(4) หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต</p> <p>หมวดวิชาชีพครู ประกอบด้วย</p> <p>มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ดังต่อไปนี้</p> <p>1. ความรู้วิชาชีพครู ได้แก่</p> <p>(1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู</p> <p>(2) การพัฒนาหลักสูตร</p> <p>(3) การจัดการเรียนรู้</p> <p>(4) จิตวิทยาสำหรับครู</p> <p>(5) การวัดและประเมินผลการศึกษา</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
<p>1.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร</p> <p>(1) กระบวนการร่างหลักสูตร</p> <p>(2) คุณสมบัติของคณะกรรมการร่างหลักสูตร</p>	<p>(6) การบริหารจัดการในห้องเรียน</p> <p>(7) การวิจัยทางการศึกษา</p> <p>(8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา</p> <p>(9) ความเป็นครู</p> <p>2. ประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่</p> <p>(1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน</p> <p>(2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ</p> <p>3. สมรรถนะ ได้แก่</p> <p>(1) ทักษะการจัดการเรียนรู้</p> <p>(2) ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร</p> <p>(3) ทักษะกระบวนการคิด</p> <p>(4) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้</p> <p>(5) คุณธรรมและจริยธรรม</p> <p>(6) การใฝ่รู้ใฝ่เรียน</p> <p>(7) การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม</p> <p>มาตรฐานความรู้วิชาชีพครูที่กำหนด ต้องประกอบด้วย</p> <p>สาระความรู้ที่ทำให้เกิดสมรรถนะของครู ตามประกาศ</p> <p>คณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สาระความรู้และสมรรถนะของผู้</p> <p>ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหาร</p> <p>การศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ</p> <p>(1) มีคณะกรรมการร่างหลักสูตร</p> <p>(2) มีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่มาจากผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>ด้านวิชาชีพครูและวิชาเนื้อหา</p> <p>(3) มีการวิพากษ์การจัดทำหลักสูตรจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <p>และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก</p> <p>(4) มีรายงานกระบวนการพัฒนาหลักสูตร</p> <p>(1) มีคุณวุฒิตรงตามสาขา หรือ</p> <p>(2) มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
(3) การพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตร	(1) มีนโยบายในการพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตร (2) มีแผนงานที่ชัดเจนในการพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตร
2. มาตรฐานการผลิต พิจารณาจากองค์ประกอบต่อไปนี้	
2.1 กระบวนการคัดเลือกนิสิตนักศึกษา	(1) มีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนิสิต นักศึกษา ตามเงื่อนไขของแต่ละสถาบัน (2) มีการคัดเลือกหรือสอบคัดเลือกนิสิต นักศึกษาอย่างเป็นระบบ (3) มีการสอบวัดหรือประเมินความรู้พื้นฐาน (4) มีการสอบวัดแววความเป็นครู (5) มีการสอบสัมภาษณ์เพื่อประเมินคุณลักษณะความเป็นครู
2.2 คุณสมบัติของบุคคลที่รับผิดชอบ	มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้หรือการจัดทำหลักสูตร
(1) อาจารย์ที่ปรึกษา	มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน โดยมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี
(2) อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพรู	(1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์
(3) อาจารย์นิเทศก์ (อาจารย์ของสถาบันผลิตครู)	(1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (2) มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี
(4) อาจารย์พี่เลี้ยง (ครูผู้สอนของสถานศึกษาที่ นิสิตนักศึกษาปฏิบัติการสอน)	(3) มีคุณลักษณะของความเป็นครู
2.3 ทรัพยากร	
(1) ห้องเรียน	(1) มีจำนวนเพียงพอ (2) ลักษณะของห้องเรียนมีความเหมาะสม (3) มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
(2) ห้องปฏิบัติการ	(1) มีห้องปฏิบัติการที่ตรงกับสาขาที่เปิดสอน (2) มีจำนวนเพียงพอ (3) มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการฝึกปฏิบัติ
(3) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้	(1) มีห้องสมุดที่มีตำรา วารสาร และเอกสารทางวิชาการอย่างเพียงพอ (2) มีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายสารสนเทศสืบค้นข้อมูล (3) มีสื่อทัศนูปกรณ์อื่น ๆ อย่างเพียงพอ
2.4 ระบบการจัดการเรียนรู้	
และการบริหารจัดการ	
(1) การบริหารหลักสูตร	(1) มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบครอบคลุมบุคคลที่เกี่ยวข้อง (2) มีการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจนได้แก่ (2.1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดหลักสูตร (2.2) การประเมินการเรียนรู้ (2.3) การพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร (2.4) การกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (2.5) การรายงานผลการปฏิบัติงาน (3) มีการประเมินอาจารย์ผู้สอนอย่างเป็นระบบ (4) มีการพัฒนาอาจารย์ผู้สอน
(2) กระบวนการจัดการเรียนรู้	(1) มีแผนการจัดการเรียนรู้ (2) มีแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
(3) การจัดการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา	(1) มีเครือข่ายสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการ คุรุสภากำหนดสำหรับการปฏิบัติการสอนของนิสิต นักศึกษา (2) มีการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาที่เป็น เครือข่ายอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
<p>(4) การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู</p> <p>2.5 การประกันคุณภาพการศึกษา</p>	<p>(1) มีคณะกรรมการบริหารกิจกรรมเสริมความเป็นครู</p> <p>(2) มีการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นระบบ</p> <p>(3) มีคู่มือการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะเสริมความเป็นครูให้แก่นิสิต นักศึกษา</p> <p>(4) มีการประเมินและติดตามผลโครงการเสริมความเป็นครู</p> <p>(5) มีสมุดบันทึก หรือหลักฐานรายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครูของนิสิต นักศึกษาตลอดหลักสูตร</p> <p>(1) มีคณะกรรมการรับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>(2) มีการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>(3) มีรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา</p>
3. มาตรฐานบัณฑิต พิจารณาจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้	
3.1 ความรู้	<p>(1) เรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา</p> <p>(2) ผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบันการผลิตครู</p>
3.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	<p>(1) มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี</p> <p>(2) มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด ได้แก่</p> <p>(2.1) สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ</p> <p>(2.2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน</p> <p>(2.3) สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน</p> <p>(2.4) สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
3.3 การปฏิบัติตน	- มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองความประพฤติจากสถาบันการผลิตครู
3.4 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู	- เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูโดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ที่กำหนด และผ่านการประเมินจากสถาบันการผลิตครู

สรุปเปรียบเทียบครุสภาเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน

สำนักงานเลขาธิการครุสภา (2549 : 54-61) ได้กำหนดข้อบังคับและประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประเมินมาตรฐานบัณฑิตตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ในส่วนของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาให้สถาบันการศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. จัดหาสถานศึกษาสำหรับให้นิสิต นักศึกษาได้ปฏิบัติการสอน โดยพิจารณาสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดให้ประกาศคณะกรรมการครุสภา เรื่อง หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน โดยพิจารณา ดังนี้

1.1 เป็นสถานศึกษาที่มีมาตรฐานคุณสมบัติตามที่กำหนดท้ายประกาศคณะกรรมการครุสภา เรื่อง หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน หรือ

1.2 เป็นสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินด้านคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ

1.3 ในกรณีที่ไม่สามารถหาสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ ให้เสนอคณะกรรมการครุสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบเป็นรายกรณี

2. ให้สถาบันจัดส่งรายชื่อสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนที่เป็นเครือข่ายของสถาบันเสนอคณะกรรมการครุสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ และจัดให้มีการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และแจ้งให้ครุสภาทราบทุก 5 ปี รวมทั้งในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนให้นำเสนอคณะกรรมการครุสภา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเพิ่มเติม

3. สถาบันต้องจัดให้นิสิต นักศึกษาได้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาต่อเนื่องกันเป็นเวลาหนึ่งปีการศึกษา

4. กำหนดให้มีการประเมินการปฏิบัติการสอนของนิสิต นักศึกษา โดยสถาบันประสานการดำเนินงานกับสถานศึกษา ให้มีคณะผู้ประเมินเพื่อทำหน้าที่การสอนของนิสิตนักศึกษา

และให้สถาบันกำหนดแบบประเมิน ประเมินระยะเวลาในการประเมิน ระยะเวลาส่งผลการประเมิน เป็นต้นมาตรฐาน คุณสมบัติสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน

มาตรฐานด้านกระบวนการ ประกอบด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้การพิจารณา ดังนี้

1. สถานศึกษามีการจัดองค์การ โครงสร้างการบริหารและระบบการบริหารงาน
อย่างเป็นระบบ

1.1 สถานศึกษามีการจัดองค์การ โครงสร้างการบริหารและระบบการบริหาร
งานอย่างเป็นระบบ

1.2 สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์

1.3 สถานศึกษามีการบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม

1.4 สถานศึกษามีการตรวจสอบและถ่วงดุล

2. สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

2.1 สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับ
ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

2.2 สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน
ในการพัฒนาการศึกษา

3. สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพ
อนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

3.1 สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ และปลอดภัย

3.2 มีระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรมและ
อบายมุข

3.3 สถานศึกษามีสาธารณูปโภคที่ดี

3.4 สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ
และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4. สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสม
อย่างสม่ำเสมอโดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

4.1 สถานศึกษาจัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชาหรือความถนัดหรือความรู้
ความสามารถ

4.2 ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้สอนหรือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

4.3 สถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

5. สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

5.1 สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

5.2 สถานศึกษามีการจัดแนวทางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมให้สามารถเชื่อมโยง แก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง

6. สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

6.1 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

6.2 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

6.3 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ

6.4 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการ เชื่อมโยงสาระความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ และแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความเป็นจริงของชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องปฏิบัติในสังคมร่วมกับผู้อื่น

6.5 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

6.6 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และ กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

6.7 สถานศึกษามีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

6.8 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและรักสถานศึกษา

มาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้การพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีโดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- 1.1 ผู้บริหารอุทิศตนให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 ผู้บริหารมีความเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม และซื่อสัตย์
- 1.3 ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

และสิ่งเสพติด

2. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการโดยพิจารณา จากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
- 2.2 ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของ
- 2.3 ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย
- 2.4 ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและหลักการบริหารจัดการ

ผู้เกี่ยวข้อง

3. ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครูมีคุณธรรม และจริยธรรม โดยพิจารณาจาก ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและ
- 3.2 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3.3 ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลาและอุทิศตนให้การพัฒนา

ผู้เรียน

- 3.4 ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติบุคลิกภาพ
- 3.5 ครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
- 3.6 ครูศึกษาหาความรู้และพัฒนาการสอนอยู่เสมอ

4. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- 4.1 ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป้าหมายหลักสูตร

4.2 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์สูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.3 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในช่วงชั้นที่ 1 ถึงช่วงชั้นที่ 4

4.4 ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงและอิงพัฒนาการของผู้เรียน มีการประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

4.5 ครูนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

5. ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

5.1 ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

5.3 ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียน การสอน

5.4 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

6. ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

6.1 ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป

6.2 ครูที่สอนตรงตามวิชาเอก โท

6.3 ครูได้สอนตรงกับความถนัด

6.4 ครูได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนปีละไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

7. สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

7.1 สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

7.2 สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

8. สถานศึกษามีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ

8.1 สถานศึกษามีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ

8.2 สถานศึกษามีห้องเรียนและห้องปฏิบัติการที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน

9. สถานศึกษามีการจัดองค์การโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีความพร้อมในการเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

- 9.1 สถานศึกษามีการกำหนดแผนเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใน
แผนพัฒนา
- 9.2 สถานศึกษามีการกำหนดผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู
- 9.3 สถานศึกษามีระบบการดูแล นิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติงานของ
นักศึกษา
- 9.4 สถานศึกษาจัดและส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 9.5 สถานศึกษากำหนดงานให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเหมาะสม
และตรงตามสาขาวิชาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์
- 9.6 สถานศึกษามีการกำหนดแผนกลยุทธ์จากการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่
เกี่ยวข้อง เป็นแผนแม่บทการพัฒนาโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
- 9.7 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษา ฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของโรงเรียน
- 9.8 สถานศึกษาจัดกิจกรรมในท้องถิ่นให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้
เข้าร่วมเพื่อรู้จักบุคคลสำคัญและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น
- 9.9 สถานศึกษามีการจัดสวัสดิการที่จำเป็นแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ครู
- 9.10 สถานศึกษาสามารถจัดโอกาสให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเข้า
ร่วมกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อนวัตกรรม การเรียนรู้
การพัฒนานักเรียน และกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครูอื่น ๆ
10. ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดย
พิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้
- 10.1 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและกระบวนการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครู
- 10.2 ผู้บริหารมีการวางแผนบริหารจัดการเกี่ยวกับการเป็นหน่วยฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู
- 10.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการประสานงานและร่วมมือกับสถาบันผลิตครู
และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานักศึกษา และการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพ
สูงสุด

11. ครูมีความสามารถในการเป็นครูที่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

11.1 ครูรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

11.2 ครูมีทักษะและเทคนิคในการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

11.3 ครูครองตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามจรรยาบรรณครูและการเป็นครูมืออาชีพ

11.4 ครูมีความสามารถในการประสานงานและร่วมมือกับสถาบันผลิตครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานักศึกษา และการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากระเบียบและข้อกำหนดดังกล่าว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งสถาบันผลิตครูและโรงเรียนเครือข่าย ต้องให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีต่อเนื่องตลอดเวลา จึงจะทำให้เป้าหมายหรืออุดมการณ์ปรากฏเป็นจริง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จากรายงานการศึกษาวิจัยของกรมการฝึกหัดครูที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (กรมการฝึกหัดครู 2535 : 1 –17)

1. การวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเพื่อหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าองค์ประกอบสำคัญมี 3 ประการ คือ

1.1 ประการแรก เป็นองค์ประกอบด้านสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคคล ประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์การสอน หน่วยฝึก การบริหาร การบริการของวิทยาลัย และอาจารย์นิเทศก์

1.2 ประการที่สอง เป็นองค์ประกอบด้านความรู้และคุณลักษณะของนักศึกษา ประกอบด้วย คุณลักษณะความเป็นครู ทักษะการสอน เจตคติต่อการสอนและการประเมินผล

1.3 ประการที่สาม เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับสถานการณ์และบุคคล ประกอบด้วย บรรยากาศในชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

2. การวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แยกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ประเภทแรก เป็นการศึกษาพฤติกรรมการสอนของนักศึกษาโดยใช้วิธีสอน และวิธีนิเทศที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยปรากฏว่าการใช้เทคนิคการสอนเพิ่มเติมมีผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมยอมรับการใช้คำถามและการสอนทางอ้อมสูงกว่าการสอนด้วยเทคนิคการสอนปกติ และการนิเทศการสอนแบบให้นักศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนทางวาจาจากเทปบันทึกเสียงเพิ่มเติม ไม่มีผลต่อการพัฒนาการสอนและการตั้งคำถามที่มีคุณภาพได้

2.2 ประเภทที่สอง เป็นการศึกษาประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู แบบเต็มภาคเรียนกับการจัดแบบครึ่งภาคเรียน พบว่า การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเต็มภาคเรียน สามารถเตรียมนักศึกษาให้ออกไปเป็นครูได้ดีกว่าการจัดให้ฝึกครึ่งภาคเรียนเพราะนักศึกษาได้ฝึกครบทุกรายวิชาส่วนเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนและการปฏิบัติงานทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

3. การวิจัยเชิงประเมินผลโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมการบรรลุเกณฑ์ตาม วัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลาที่จัดให้นักศึกษาในวิทยาลัยครูเป็น 4 ชั้น คือ การศึกษา สังเกต การมีส่วนร่วม การทดลองสอน/ทดลองปฏิบัติงาน และการฝึกเต็มรูป / ฝึกงาน ผลการวิจัย ปรากฏว่านักศึกษาแสดงพฤติกรรมบรรลุตามเกณฑ์วัตถุประสงค์เพียง 3 ชั้น คือ ชั้นมีส่วนร่วมชั้นการทดลองสอน/ทดลองปฏิบัติงาน และชั้นฝึกเต็มรูป/ฝึกงาน ส่วนชั้นศึกษาสังเกตนักศึกษาไม่แสดงพฤติกรรมบรรลุเกณฑ์วัตถุประสงค์ สำหรับลำดับความสำคัญและความจำเป็น พบว่า ชั้นฝึกเต็มรูป/ฝึกงาน มีความจำเป็นและสำคัญมากที่สุด การทดลองสอน/ทดลองปฏิบัติ และศึกษาสังเกต มีความจำเป็นรองลงมา การมีส่วนร่วมมีความจำเป็นน้อยที่สุด ส่วนการประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบกลับมามีสำเนา พบว่า เกิดผลดีในด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและมนุษยสัมพันธ์ พร้อมจะเป็นครูได้อย่างสมบูรณ์ แต่มีปัญหาด้านอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียนไม่มีความรู้เพียงพอต่อการนิเทศ

4. การวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การศึกษาเรื่องนี้จำแนกเป็น 2 ประการ คือ

4.1 ประการแรก เป็นการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการฝึก ผลการศึกษา ปรากฏว่า สิ่งที่เป็นปัญหาได้แก่ ปัญหาการประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง มีความเข้าใจไม่ตรงกันในทางการปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง ความไม่เข้าใจวิธีประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของผู้บริหารและอาจารย์พี่เลี้ยง วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และความไม่สะดวกในการเดินทางไปนิเทศของอาจารย์นิเทศจากสถาบัน

อุดมศักดิ์ นิกรพิทยา (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของวิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์

วิชาชีพที่ดำเนินการ โดยภาพรวม มีประสิทธิผลและความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. เมื่อเริ่มฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงเห็นว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะด้านการเรียนการสอนและการทำหน้าที่ของครู อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงานโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ เห็นว่า โรงเรียนมีวัสดุที่จำเป็นสำหรับทำสื่อการสอน มีสื่อการสอนที่มีคุณภาพหรืออยู่ในสภาพดี มีหนังสืออ่านประกอบอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง
3. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเห็นว่าความสม่ำเสมอในการนิเทศของครูพี่เลี้ยงอยู่ในระดับปานกลาง ของอาจารย์นิเทศก์ อยู่ในระดับน้อย
4. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงานโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ เห็นว่าลักษณะการประสานงานต่อไปนี้จะดำเนินการได้ในระดับปานกลาง คือ การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับสถาบันเป็นไปอย่างมีระบบ ตัวแทนของวิทยาลัยพบปะเพื่อรับทราบปัญหาและทำแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสม่ำเสมอและมีการประสานงานที่ดี ระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับครูพี่เลี้ยง

4.2 ประการที่สอง เป็นการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะของนักศึกษา ผลการศึกษา ปรากฏว่า นักศึกษามีปัญหาหลายด้าน ได้แก่ การเตรียมการสอน ค่าใช้จ่ายในการเตรียมอุปกรณ์การสอนการหาแหล่งอุปกรณ์การสอนและการเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ การสอน การปกครองชั้นเรียน การจัดการด้านพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียน ส่วนปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า นักศึกษามีความกังวลในการวางตัวขณะสอนและการวางตัวในการช่วยงานอื่นที่ไม่ใช่การสอน ที่ค้นพบที่สำคัญคือ นักศึกษาที่มีปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำกว่านักศึกษามีปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพน้อย

5. การวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

กฤษณ์ (2522 : 57) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารงานนิเทศการฝึกสอนของหัวหน้าหน่วยนิเทศก์การฝึกสอนในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า องค์การของหน่วยฝึกสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีผลต่อการฝึกสอนของนักศึกษา จึงควรจัดหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้เป็นศูนย์กลางของภาควิชาต่าง ๆ และยังพบอีกว่า อุปกรณ์และปัญหาสำคัญในการจัดองค์การในการฝึกสอนเกิดขึ้นเพราะระบบการบริหารงานของวิทยาลัยครูที่ไม่ชัดเจน ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกลียวพันธ์ (2526 : 147) เรื่อง บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูส่วนกลางของประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความเห็นต่อการจัดองค์การว่าควรจัดสถานภาพของหน่วยฝึกสอนเป็นภาควิชาในคณะครุศาสตร์ และจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ธุรการประจำหน่วยของโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ดร.ณิ ชัยมงคล (2536 : 81-90) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการฝึกสอนและฝึกงานนักศึกษาสถาบันราชภัฏในมหาวิทยาลัยพุทธชินราช : ศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาวิชาเอก สายวิทยาศาสตร์ สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพรุ ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างการดำเนินการฝึกสอน/ฝึกงานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ดำเนินไปตามโครงสร้างหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา การฝึกสอน / ฝึกงานเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวิชาปฏิบัติการและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรุในหมวดวิชาเฉพาะด้าน สังกัดคณะครุศาสตร์และการจัดดำเนินการโดยมีศูนย์หรือฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพรุ ภาควิชาหลักสูตรและการสอนเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารโครงการฝึกสอน ฝึกงานหรือฝึกประสบการณ์วิชาชีพรุ การจัดดำเนินการแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละสถาบัน

2. แนวปฏิบัติในการบริหารโครงการฝึกสอน / ฝึกงานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ กรณีศึกษาเฉพาะนักศึกษาวิชาเอกสายวิทยาศาสตร์ มีลักษณะดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการฝึกสอน / ฝึกงานทุกสถาบันมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ เพื่อเสริมสร้างลักษณะครูที่ดีและเจตคติที่ดีแก่นักศึกษา ให้นักศึกษาได้เรียนรู้งานในหน้าที่ครูอย่างแท้จริง รู้จักตนเอง พัฒนาชุมชน และมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อชุมชน มีโอกาสได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสอดคล้องกัน จนสามารถนำไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างเหมาะสมและเกิดผลดี

2.2 ด้านบุคลากร ทุกสถาบันมีบุคลากรในการฝึกสอน/ฝึกงานเหมือนกัน มีหัวหน้าคณะวิชาทั้งคณะครุศาสตร์และคณะอื่น ๆ หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพรุอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกและผู้ประสานงาน เป็นผู้บริหารและรับผิดชอบ

2.3 วิธีการจัดประสบการณ์วิชาชีพรุ มีทั้งเริ่มจากความต้องการของโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกและเริ่มจากการวางแผนการจัดโดยกำหนดลักษณะงาน ช่วงเวลาในการฝึก แล้วแจ้งให้หน่วยงานภายในสถาบันและโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกทราบ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติการ

2.4 การประเมินผลการฝึกของนักศึกษาใช้วิธีประเมินและแบบประเมินเหมือนกันคือ ประเมินผลสมรรถภาพการสอน คุณลักษณะและการปฏิบัติและงานในหน้าที่ครู มีการประเมินโครงการย่อยของแต่ละสถาบันแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ส่วนการประเมินผลรวม ผู้ประเมินผลจะมี 3 ฝ่าย เพื่อให้ถ่วงดุลกัน ฝ่ายที่หนึ่ง คือ อาจารย์นิเทศก์จากสถาบันเป็นผู้นิเทศประจำวิชาและนิเทศประจำโรงเรียน ฝ่ายที่สองคือ อาจารย์พี่เลี้ยง ฝ่ายที่สามคือ ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ฝ่าย มีน้ำหนักการประเมินเท่ากัน มีเกณฑ์การประเมิน 3 เกณฑ์ คือ ผ่านยอดเยี่ยมใช้อักษรย่อ “ผย” ผ่านใช้อักษรย่อว่า “ผ” และไม่ผ่านใช้อักษรย่อว่า “ม”

งานวิจัยครั้งนี้ ยังเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยทั่วไป ควรจัดให้หน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในสายงานบริหารของสถาบันอย่างชัดเจน ให้เป็นศูนย์รวมของภาควิชาต่าง ๆ ที่จะร่วมมือกันผลิตครู หน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรตั้งเป็นรูปของ “สำนักงาน” มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยมีสถานที่เป็นแหล่งแสวงหาความรู้ และแหล่งฝึกปฏิบัติการด้านการสอนของนักศึกษาที่มีความพร้อม และเพื่อให้โครงสร้างและสายงานของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน หัวหน้าหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรมีตำแหน่งระดับสูง เหมาะสมกับเป็นศูนย์รวมของการผลิตครูมากกว่าเป็นงานเฉพาะภาควิชาเฉพาะคณะวิชาใดวิชาหนึ่ง และหัวหน้าหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรมีอำนาจในการพิจารณาเสนอความดีความชอบของอาจารย์นิเทศ

เจริญ รองเดช (2542) ได้ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของกระบวนการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของสถาบันราชภัฏตามทัศนะของคณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์นิเทศก์

เห็นด้วยกับองค์ประกอบของกระบวนการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการวางแผน การจูงใจการจัดทีมงาน การจูงใจ การสื่อสาร การติดตามดูแล และการประเมินผล การจัดทรัพยากรและการสนับสนุนในระดับมากทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบพบว่า ประเด็นสำคัญที่เห็นด้วยระดับมากคือ

1.1 ด้านการวางแผน เกี่ยวกับกำหนดเป้าหมายและแนวปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กำหนดมาตรฐาน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างชัดเจน วางแผนติดตามดูแลและการประเมินผลให้กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบรรลุเป้าหมาย

1.2 ด้านการจัดองค์การ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหน่วยประสานงานสังกัดคณะครุศาสตร์ และกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างชัดเจน

1.3 ด้านการจัดทีมงาน เกี่ยวกับการชี้แจงให้ทีมงานเข้าใจและตระหนักในเป้าหมาย และความสำคัญของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้โอกาสทีมงานร่วมพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

1.4 ด้านการจูงใจ เกี่ยวกับการจัดระบบบริการ อำนวยความสะดวก และสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน การจัดประชุมสัมมนา เพื่อพัฒนาอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง จูงใจทีมงานให้ตระหนักและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่

1.5 ด้านการสื่อสาร เกี่ยวกับการสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกในการประสานงานและการสื่อสารอย่างเพียงพอ จัดประชุมสัมมนานักศึกษา และอาจารย์ผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ และมีการประสานงานและสื่อสารภายในและภายนอกสถาบัน ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.6 ด้านการติดตามดูแลและประเมินผล เกี่ยวกับการจัดระบบการติดตามดูแลและประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้การประเมินผลเป็นหน้าที่ร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินการ อาจารย์นิเทศก์ และโรงเรียนที่มีหน่วยฝึกให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

1.7 ด้านการจัดทรัพยากรและการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลโรงเรียนและหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และให้จัดยานพาหนะในการติดตามดูแลและการนิเทศอย่างเป็นเอกเทศ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กับอาจารย์นิเทศก์ เกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการบริหาร อาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการบริหาร การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นองค์ประกอบด้านการจัดทรัพยากรและการสนับสนุน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์ จำแนกตามเพศ คณะวิชาที่สังกัด ประสบการณ์ และวุฒิทางการศึกษา พบว่า คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์นิเทศก์ ที่มีเพศ คณะวิชาที่สังกัดประสบการณ์ และวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์ จากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า

4.1 ให้คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิจัยและพัฒนา

4.2 ให้นำผลการปฏิบัติการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นองค์ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ

4.3 จัดทำเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างสมบูรณ์แบบ

4.4 ให้ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลาด้วยค่า ก ข ค

4.5 ให้จัดยานพาหนะในการนิเทศอย่างเป็นเอกเทศ

4.6 จัดให้มีครูต้นแบบ (Master Teacher) ทั้งในสถาบันและโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึก

สุดธิดา จันทร์มณี (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในสถาบันราชภัฏเชียงราย พบว่า

1. ด้านอาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่รับผิดชอบนักศึกษา 1-10 คน ใช้เวลานิเทศระหว่าง 1-6 ชม.ต่อ สัปดาห์ และยังมีภาระงานอื่นๆ อีก เช่น งานอาจารย์ที่ปรึกษา งานบริหารระดับต่างๆ สถาบันราชภัฏเชียงรายตั้งเกณฑ์การนิเทศนักศึกษาไว้ 4 ครั้งต่อคน ต่อภาคเรียนทำให้อาจารย์นิเทศนักศึกษาได้ไม่ทั่วถึงตามเกณฑ์ อาจารย์นิเทศก์ มีงานสอนมากเกินไป และมีข้อจำกัดในเรื่องยานพาหนะ และโรงเรียนที่นิเทศอยู่นอกเขตเมือง เสียเวลาเดินทางไปกลับ

2. ด้านนักศึกษา นักศึกษาพอใจที่ได้เลือกโรงเรียน แต่ขอให้ทางสถาบันให้ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกสอนให้ชัดเจน และให้ทางสถาบันสนใจที่จะแก้ปัญหาการฝึกประสบการณ์ ที่เกิดขึ้นๆ มีปัญหาความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้ความสามารถที่จะนำเอาประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ได้จริง และมีปัญหาด้านการมอบหมายงานในหน้าที่ครูของอาจารย์พี่เลี้ยง

ดรุณี ชัยมงคล (2536) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโครงการฝึกสอนและฝึกงานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏในสหวิทยาลัยพุทธชินราช : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาวิชาเอกสายวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจโครงการฝึกสอนและฝึกงานของนักศึกษา พบว่า

1. หลักสูตรการฝึกสอนและฝึกงานในสถาบันราชภัฏ สหวิทยาลัยพุทธชินราช มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในการสอน การทดลองสอน การปฏิบัติการสอนจริง

2. ขั้นตอนการเตรียมฝึกประสบการณ์คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การสำรวจโรงเรียน การแต่งตั้งบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง การสำรวจจำนวนนักศึกษา และการจัดการปฐมนิเทศนักศึกษา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารโครงการ ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมการฝึกประสบการณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ได้รับความช่วยเหลือจากภาคีวิทยาน้อยเกินไป และความไม่พอเพียงของคู่มือ 2) ส่วนบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโครงการ มีปัญหาระดับปานกลาง มีปัญหาในระดับสูงคือ ความไม่รับผิดชอบในการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ ปัญหาที่มีในระดับต่ำคือ การให้ความร่วมมือในการนิเทศของโรงเรียน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารกระบวนการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ได้แก่ องค์ประกอบในกระบวนการบริหารดังต่อไปนี้

1. การวางแผน สถาบันต่าง ๆ มีการวางแผนคัดเลือกโรงเรียนเครือข่ายที่มีมาตรฐานและสอดคล้องกับวิชาเอกที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ จัดเตรียมเอกสารการฝึกและแบบฟอร์มการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ ร่วมกับสถานศึกษา
2. การจัดองค์การ มีการเตรียมบุคลากรในการนิเทศโดยการฝึกอบรมให้มีความรู้ด้านการนิเทศ การกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน ผลการวิจัยพบว่า ยังขาดการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานที่ดี สถาบันผลิตครูควรเน้นการประสานทั้งระหว่างบุคคลต่อบุคคล บุคคลกับสถานศึกษา
3. การควบคุมการฝึกสอน ควรกำหนดมาตรฐานกฎเกณฑ์การควบคุมการนิเทศ การฝึกสอนอย่างชัดเจน ผลการวิจัยพบว่า ยังขาดการนิเทศตามเกณฑ์ และไม่เป็นไปตามตารางการนิเทศ และยังให้การติดตามควบคุมดูแลน้อย
4. การประเมินผล สถานศึกษาได้ทำการประเมินผล โดยกำหนดผู้ประเมินหลักเกณฑ์การประเมินและแบบฟอร์มการประเมินแต่ยังขาดการประสานงานให้เกิดการร่วมมือระหว่างผู้ประเมินจากสถาบันผลิตครูและสถานศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

Dixson ทำการวิจัยเรื่อง โครงสร้างและการบริหารโครงการฝึกสอนในการฝึกหัดครูระดับประถมศึกษาของวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในรัฐหลุยเซียน่า โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโครงการฝึกสอน จำนวน 20 สถาบัน สรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้ (อ้างถึงใน บุญเลิศ แสนศักดิ์, 2523 : 42)

1. สถาบันฝึกหัดครู 12 ใน 20 แห่ง ดำเนินการฝึกสอนเป็นขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ ปฐมนิเทศ ปฏิบัติการสอน และการสอบหลังการฝึกสอน
2. ทุกสถาบันกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการฝึกสอนไว้ชัดเจน
3. จำนวนหน่วยกิตการฝึกสอนมี 6-12 หน่วยกิต
4. ทุกสถาบันกำหนดการฝึกสอนในปีสุดท้ายของหลักสูตร
5. ทุกสถาบันให้ผู้อำนวยการฝึกสอนและอาจารย์พี่เลี้ยงมีส่วนร่วมในการประเมินผล
6. สถาบันส่วนมากให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร และนักศึกษาในโครงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการฝึกสอน
7. ผู้อำนวยการฝึกสอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการฝึกสอนให้เหมาะสม

Houston (1990: 520 – 524) นำเสนอบทความสรุปเกี่ยวกับการวิจัยด้านการจัด
 ประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ดังต่อไปนี้

1. ด้านนโยบาย ความคาดหวังและโครงสร้าง

พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมากในนโยบายและการปฏิบัติการด้านการฝึก
 ประสบการณ์วิชาชีพครูของแต่ละสถาบัน มีการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญหลายประการ เช่น
 เกรดเฉลี่ยความสามารถในการใช้ภาษา การยืนยันการอนุญาตจากอาจารย์ที่ปรึกษามาพิจารณาสิทธิ
 การออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รัฐต่างๆ จำนวน 35 รัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา มีมาตรฐาน
 การเตรียมครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การจัดนักศึกษาเข้าสู่การฝึก การออกแบบ การฝึกการ
 กำหนดช่วงเวลา การกำหนดค่าระดับเกรด การมอบหมายงานฝึก การนิเทศ การกำหนดมาตรฐาน
 การคัดเลือกโรงเรียนฝึก และการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในขณะที่ 11 รัฐ กำหนด
 อาจารย์นิเทศและอาจารย์พี่เลี้ยง

เอกสารเกี่ยวกับนโยบายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูดังกล่าว ทำให้เกิดความ
 กระจ่างขัดในนโยบายของการฝึกปฏิบัติในวิชาชีพครู แม้ว่าเกณฑ์มาตรฐานจะยังไม่กำหนดระยะเวลา
 ที่ตายตัวแต่ได้กำหนดช่วงเวลาระหว่าง 5 สัปดาห์ถึง 9 สัปดาห์ โดยกำหนดให้อาจารย์นิเทศก์หนึ่งคน
 รับผิดชอบนักศึกษา 1-9 คน หรืออาจมากถึง 30 คน

2. ด้านการจัดโครงสร้างองค์การและโครงสร้างการประสานงานสถาบันการฝึก

หัตถครูส่วนมากมีการจัดการดำเนินการในรูปสำนักงานด้านประสบการณ์วิชาชีพ มีผู้บริหารมีฐานะเป็น
 “ผู้อำนวยการ” ที่มีหน้าที่เตรียมนักศึกษา เตรียมคู่มือ แผน วัสดุอุปกรณ์ แบบประเมินผล จัดอาจารย์
 นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง รวมทั้งการประสานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ด้านการติดต่อสื่อสารผลการศึกษาจากกรณีศึกษาโรงเรียน 14 โรง ซึ่งเป็น

หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครูในออสเตรเลีย พบว่าองค์ประกอบของการติดต่อ
 สื่อสารและการพัฒนาระบบความร่วมมือและการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ได้แก่ การวางรูปแบบ
 ของความร่วมมือการติดต่อสื่อสาร การกำหนดบทบาท โปรแกรมการพัฒนาความร่วมมือระบบข้อมูล
 การสื่อสาร ความสม่ำเสมอในการติดตามดูแล และการช่วยเหลือ

4. ด้านปัญหาของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ปัญหาส่วนมากเกิดจาก

องค์ประกอบทั้ง 3 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคือ นักศึกษา อาจารย์
 นิเทศก์ และโรงเรียน ดังนั้นปัญหาหลักในการบริหารจึงอยู่ที่การติดต่อสื่อสาร การทำความเข้าใจร่วม
 กันระหว่าง 3 องค์ประกอบดังกล่าว สิ่งที่เสนอมานี้ สอดคล้องกับหลักการในกระบวนการฝึกประสบการณ์
 วิชาชีพครูของกรมการฝึกหัตถครู พ.ศ.2531 ที่เน้นเรื่องการทำทำความเข้าใจร่วมกันทั้งระดับสูงคือระดับ
 กรม ระดับกลางคือระดับสถาบัน จังหวัด และอำเภอหรือท้องถิ่น จนถึงระดับล่าง คือ สถาบันผลิตครู
 และโรงเรียนฝึกประสบการณ์ (กรมการฝึกหัตถครู 2535 : 137-143)

Applegate และ Lasley (1982 :15-18 ; อ้างอิงมาจาก เจริญ งามชัด, 2530 : 40) ได้สำรวจปัญหาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาจากความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง จำนวน 25 คน ซึ่งทำหน้าที่นิเทศการสอนของนักศึกษาจากวิทยาลัยครู 10 แห่ง ในสหรัฐอเมริกา ได้ปัญหาทั้งหมดจำนวน 76 ปัญหา แล้วสรุปประเด็นสำคัญได้ 48 ปัญหา จากนั้นได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้นจากอาจารย์ 10 สถาบัน จำนวน 172 คน ซึ่งอาจารย์ 10 สถาบัน ได้ให้ความสำคัญของปัญหาตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 อาจารย์ไม่รู้ว่าวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์สิ่งใดในการให้นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

อันดับที่ 2 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขาดงานบ่อยๆ และมีความล่าช้าเป็นประจำ

อันดับที่ 3 นักศึกษาไม่ทำสัปดาห์สมบูรณ์

อันดับที่ 4 นักศึกษาไม่เคยถามปัญหาใดๆ จากครูพี่เลี้ยง

อันดับที่ 5 นักศึกษามีความยุ่งยากในการเตรียมการสอน

อันดับที่ 6 นักศึกษาไม่สามารถให้คำแนะนำที่กระจ่างชัดแก่นักเรียน

อันดับที่ 7 อาจารย์ไม่เคยมีเวลาเพียงพอที่จะพบปะพูดคุยและร่วมงานกับนักศึกษา

อันดับที่ 8 นักศึกษาไม่มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมในห้องเรียน หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน

อันดับที่ 9 วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยดูเหมือนจะไม่ตระหนักว่านักศึกษาได้ทำอะไรไปแล้ว หรือควรจะทำอะไรต่อไป

อันดับที่ 10 นักศึกษามีท่าทีที่ไม่สนใจที่จะรู้จักกับครูคนอื่นๆ ในอาคารเรียนเดียวกัน

อันดับที่ 11 นักศึกษาไม่ค่อยเตรียมตัวก่อนที่จะมาสอน

อันดับที่ 12 นักศึกษาไม่จัดการหรือดำเนินการปะทะสัมพันธ์กับนักเรียนให้สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง

อันดับที่ 13 วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยไม่ให้ความช่วยเหลืออาจารย์ในการทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สรุปแนวคิดและหลักการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนที่เป็นกระบวนการการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันผลิตครูต่างๆ เมื่อนำมาพิจารณาตามหลักฐานที่ได้ศึกษาและ
ประสบการณ์ การทำงานด้านประสบการณ์วิชาชีพครูของผู้วิจัย สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์
วิชาชีพครูมีองค์ประกอบหลายประการ อาทิเช่น การบริหารกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
ด้านสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม แนวปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการตามขั้นตอน
ปฐมนิเทศปฏิบัติการสอน และการสอบหลังการฝึกสอน ทั้งนี้การที่จะฝึกนักศึกษาให้ออกไปประกอบ
อาชีพเป็นครูดีมีคุณภาพทำประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งสถาบัน และ
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องรับรู้สภาพและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และดำเนินการร่วมมือแก้ไขปัญหานั้นๆ
อย่างจริงจัง เพื่อเป็นแนวทางฝึกให้นักศึกษามีคุณภาพตามความคาดหวังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ครู จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จ

Prince of Songkla University
Pattani Campus